Työelämä ja yrittäjyys 2040

30.4.2021

Ammattikorkeakouluilla on lakiin perustuva velvoite työelämän kehittämiseen, ja osana tätä luonteva tehtävä myös yrittäjyyden edistämisessä. Näiden tavoitteiden tiimoilta tehdään myös yhteistyötä. Huhtikuussa 2021 kolme ammattikorkeakoulua (TAMK, SAMK ja SeAMK) järjestivät yhdessä *Työelämä ja yrittäjyys 2040* -miniseminaarin nostaakseen esiin ajankohtaisia teemoja sekä tulevaisuuden suuntalinjoja. Pääpuhujina verkkotapahtumassa olivat tulevaisuustutkija Ilkka Halava ja työelämäprofessori Matti Apunen.

Työelämän muutos noudattaa innovaatiosykliä

Ilkka Halava nosti esiin meneillään olevan rakennemuutoksen kohti itseohjautuvaa yhteiskuntaa. Halavan mukaan työelämän muutos noudattelee innovaatiosykliä, joka pyörii kaikkien yhteiskuntien taustalla. Syklin vaiheet ovat
luova -> ylläpitävä -> tehostava. Työpaikkojen määrä kasvaa erityisesti luovalla puolella. Mitä nopeammin siirrymme seuraavalle luovalle kierrokselle, sen enemmän työpaikkoja syntyy. Halava käytti esimerkkinä aurinkoenergiaa: Yhdysvalloissa aurinkoenergia työllistää enemmän ihmisiä kuin kaikki fossiiliset polttoaineet yhteensä. Uusien työpaikkojen luominen on aluksi kuitenkin kallista. Tarvitaan uusia ja vahvoja yrityksiä tekemään uusia ja ällistyttäviä asioita nopeasti, sillä se ei valtioilta luonnistu.

Joustavuutta tarvitaan

Seminaarissa pohdittiin myös mahdollisuutta, että tulevaisuudessa jokainen saisi jo syntyessään y-tunnuksen. Tampereen yliopiston työelämäprofessori Matti Apunen totesi puheenvuorossaan, että Suomessa kaikki rakastavat yrittäjyyttä mutta silti sitä omalla kohdalla epäillään, koska suomalaiset ovat tutkitusti turvallisuushakuisia. Suomen yhteiskunta on rakennettu pitkälti hyvinvointivaltion ja julkisen sektorin ehdoilla ja sen muuttaminen joustavampaan työmarkkinaan voi olla työlästä. Joustavuus on kuitenkin tulevaisuuden työelämän keskeinen piirre. Ihmisen työ on entistä harvemmin mekaanista, sillä koneet voivat tehdä mekaaniset työt. Apusen mukaan työstä tulee katoamaan vain osia; tämä tehostaa työntekoa mutta jättää tilaa myös luovuudelle.

Mitä muuta työelämälle tapahtuu? Halava ennustaa, että maantieteellisen sijainnin merkitys vähenee, työmatkaliikenne vähenee, suuret kaupungit muuttuvat ja ihmisvirtaan liittyvä liiketoiminta kutistuu. Ihmisten työt ovat epäsäännöllisiä, projektimaisia ja katkelmallisia. Positiivista on, että perheelle jää aikaa enemmän. Työn palkitsevuus on korkeaa. Halavan mukaan olemme menossa kohti parempaa työelämää. Haluamme vapautta ja lisää liikkumatilaa, ja sitä tuleva työelämä tarjoaa.

Ammattikorkeakoulut muutoksen mahdollistajina

Halavan ja Apusen puheenvuorojen lisäksi Marika Vuorenmaa Tampereen korkeakouluyhteisön HUBSista avasi puheenvuorossaan kestävän yrittäjyyden elementtejä. Satakunnan ammattikorkeakoulun Santeri Koivisto keskittyi puheenvuorossaan siihen, miten opiskelijoita aktivoidaan sekä rakennetaan yrittäjähenkistä toimintakulttuuria korkeakouluun. Tämän kirjoittajat pohtivat SeAMKin puheenvuorossa monimuotoista hybridiyrittäjyyttä, joka lisääntyy osana työelämän murrosta.

Mitä seminaarin pohjalta voi sanoa ammattikorkeakoulujen roolista yhteiskunnallisen rakennemuutoksen tässä vaiheessa? Ainakin niillä on osansa muutoksen mahdollistajana, sillä luovaan syklin vaiheeseen siirtyminen vaatii osaavaa työvoimaa. Lisäksi ammattikorkeakoulut ovat keskeisiä toimijoita alueellisissa innovaatioekosysteemeissä.

Halava myös arvioi, että vuonna 2040 noin 60 % työikäisestä väestöstä työllistää itse itsensä, eli toimii esimerkiksi osa-aikatyöntekijöinä, yrittäjinä ja freelancereina. Tämä tarkoittaa, että korkeakoulutettujen yrittäjyysvalmiuksien kehittymiseen on syytä kiinnittää nykyistäkin enemmän huomiota. Yrittäjyysvalmiuksien sisältöäkin on tarpeen pohtia: kaikilla aloilla tarvitaan yrittäjämäistä otetta työhön ja elämään, mutta tavat oppia ja soveltaa käytäntöön ovat joiltain osin erilaisia.

Opiskelijoiden aikomukset varsinaisesti ryhtyä itse yrittäjäksi tutkitusti vähenevät korkeakoulussa opiskelun aikana. Tähän on varmasti monia syitä, mukaan lukien vaihtoehtoiskustannusten nousu ja palkkatyöuran mahdollisuuksien tunnistaminen. Yrittäjyyteen liittyvien valmiuksien on kuitenkin kehityttävä opinnoissa: heikoilla yrittäjyysvalmiuksilla on vuoden 2040 työelämässä myös menestymisen ennuste heikko. Yksi seminaarin tärkeä viesti onkin, että tulevaisuudessa työ ja yrittäjyys eivät ole välttämättä vaihtoehtoisia vaan kenties rinnakkaisia polkuja. Siirrymme joko-tai -maailmasta kohti sekä-että -maailmaa.

Petra Sippola
KTT, lakiekonomi, AmO, yrittäjyyden lehtori
SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Anmari Viljamaa
KTT, VTM, palveluliiketoiminnan ja yrittäjyyden yliopettaja
SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri